

The Relationship between Self-esteem and Exposure to Physical Violence in Adolescents in a Semi-rural Area of Malatya

[Malatya’da Yarı Kırsal Bir Bölgede Ergenlerde Özsaygı İle Fiziksel Şiddete Maruziyet Arasındaki İlişki]

Erkan Pehlivan¹, Beliz Yekeler²

¹ İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya, Turkey

² Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Gümüşhane, Turkey

Abstract

Adolescence and young adulthood are periods that increase in violent behaviors. Perceived by the victims directly and those who witness the violence is important for the development personality, attitudes and behaviors. The aim of this study is to investigate the relationship between self-esteem characteristics of adolescents and exposure to physical violence in a semi-rural area. This is the cross-sectional survey was conducted in a semi rural area of Malatya. Hekimhan District Centre and randomly selected three town 410 adolescents were included in the study. The research data was collected a survey and "Rosenberg Self-esteem Scale" (RSS) developed by Çuhadar (1986) was applied under supervision. Unpaired t-test and regression analysis were used for data analysis. 60.2% male and 39.8% were female of 410 adolescents. 33.7% primary and 66.3% high school education of adolescents has been attending. From the adolescents 41.3% at home, 41.9% in school, 41.5% in the street, stated that they had experienced physical violence. Self-esteem scores of 58.3 % of male adolescents were in the range of 0-2 (high), of 35.2 % was in the range of 3-4 (moderately) and of 6.5 % in the range of 5-6 (low). Scores of 65.0 of female adolescents were in the range of 0-2, of 25,8 % was in 3-4 and of 9.2 % in 5-6 respectively. There was no statistical difference between self-esteem scores of adolescents and gender ($p>0.05$). The low but there was a significant correlation between self-esteem of adolescents and exposure to physical violence at school ($r = 0.13$, $p = 0.05$). The standardized regression coefficient is interpreted, as a one-unit increase at the self-esteem score were lead to, an increase of 11.2 % the exposure to physical violence in school adolescents ($F = 7.892$, $p = 0.005$). In contrast, there was no a relationship between self-esteem levels of adolescents and exposure to physical violence at home ($t=-.303$; $p=0.762$). As conclusion; in this study was found a significant relationship between self-esteem levels and physical violence at school. The consciousness-raising programs for adolescents, parents and teachers are needed.

Key Words: Adolescents, physical violence, self-esteem

(Rec.Date: Sep 15, 2014

Accept Date: Oct 09, 2014)

Corresponding Author: Erkan Pehlivan, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya, Turkey

E-mail: erkan.pehlivan@inonu.edu.tr **Phone:** +905326527990

Malatya’da Yarı Kırsal Bir Bölgede Ergenlerde Özsaygı İle Fiziksel Şiddete Maruziyet Arasındaki İlişki

Erkan Pehlivan¹, Beliz Yekeler²

¹ İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya, Turkey

² Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Gümüşhane, Turkey

Özet

Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemleri şiddet içerikli davranışların arttığı dönemlerdir. Şiddetin, doğrudan maruz kalanlar ile tanıklık edenler tarafından algılanışı, kişilik, tutum ve davranışların gelişimi açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı yarı kırsal bölgede ergenlerin özsaygı ile fiziksel şiddete maruziyetleri arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Kesitsel tipte olan araştırma Malatya’nın yarı kırsal bir bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Hekimhan İlçe Merkezi ve rastgele seçilen üç kasabasında 410 ergen araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırma verileri geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Çuhadaroglu (1986) tarafından yapılmış Rosenberg Özsaygı ölçeğini de içeren araştırma anketi gözlem altında uygulanarak toplanmıştır. Verilerin analizinde unpaired t testi ve regresyon analizi kullanılmıştır. 410 ergenin % 60.2’si erkek, %39.8’i kızdır. Ergenlerin %33.7’si ilköğretim, %66.3’ü lise de öğrenim görmektedir. Ergenlerin %41.3’ü evde, %41.9 okulda, fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade ettiler. Erkeklerin %58.3’ünün özsaygı düzeyleri 0-2 aralığında, %35.2’sinin 3-4 aralığında, %6.5’ünün ise 5-6 aralığındadır. Kızların ise %65.0’inin özsaygı düzeyleri 0-2 aralığında (yüksek), %25.8’inin 3-4 aralığında (orta), %9.2’sinin ise 5-6 (düşük) aralığındadır. Ergenlerin özsaygı düzeylerine dağılımı ile cinsiyetleri arasında bir fark yoktu ($p>0.05$). Ergenlerin özsaygıları ile okulda fiziksel şiddet görme arasında düşük ama anlamlı bir korelasyon vardı. ($r=0.13$; $p=0.05$). Standardize edilmiş beta katsayısı analizine göre; okulda fiziksel şiddet görmede %11.2 oranındaki artış, özsaygı skorunda bir birimlik artışa yol açmaktaydı ($F=5.164$; $p=0.024$). Buna karşılık ergenlerin özsaygı düzeyleri ile evde fiziksel şiddet görme arasında bir ilişkinin bulunmadığı saptandı ($t=-.303$; $p=0.762$). Sonuç olarak, ergenlerde özsaygı ile okulda fiziksel şiddete maruziyet arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ergenlere, anne-babalara ve öğretmenlere yönelik bilinçlendirme programlarına ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Ergenler, fiziksel şiddet, özsaygı

(Rec.Date: Sep 15, 2014

Accept Date: Oct 09, 2014)

* 14. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur (4-7 Ekim 2011, Trabzon).

Corresponding Author: Erkan Pehlivan, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya, Turkey

E-mail: erkan.pehlivan@inonu.edu.tr **Phone:** +905326527990

Giriş

Ergenlik, bireyin gelişim süreci içerisinde çocukluk döneminin bitişiyle başlayan fizyolojik olarak erişkinliğe ulaşmaya kadar geçen bir gelişim dönemidir [1]. Bu geçiş döneminde, fizyolojik, bilişsel, duygusal ve toplumsal değişiklikler kendini göstermekte, büyüme, sosyal rol tanımı, cinselliğin ayırımına varılması, kimlik arayışları, anne babadan ayrılma ve psikolojik olarak bağımsızlaşma düşüncesi ve kişiler arası ilişkilere duyulan yoğun gereksinimler ortaya çıkmaktadır [2].

Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemleri, şiddet içerikli davranışların arttığı dönemler olarak da belirtilmektedir [3]. Bu dönemde, ebeveynin çocuğa ilgisizliği, disipline etmek için kullandığı sert fiziksel cezalandırmalar, sadece saldırgan davranışlara yol açmakla kalmaz, aynı zamanda sonraki dönemde de çocuğun bir takım davranış problemleri yaşamasına neden olabilir [4].

Toplumların en önemli sorunlarından biri olan şiddet, çeşitli şekillerde ortaya çıkabilen ve çeşitli gruplara yönelik olabilen bir davranıştır [5]. Şiddetin çeşitlerinden olan fiziksel şiddet kişilerin bedenine yönelik olan ve yine kişilerin bedensel olarak zarar görmesine yol açan şiddettir. Diğer bir çeşidi olan sözel şiddet ise kişilerin bedensel veya kişilik özellikleri kullanılarak, baskı kurularak, duygu kullanılarak istemediği muameleye maruz bırakılmasıdır [6]. Özgün bir davranış örüntüsü olarak üretilen şiddet özdeşim sürecinin bir nesnesi haline dönüşerek farklı sonuçlar doğurabilir. Bireyi şiddete yatkınlaştırabileceği gibi, benlik saygısında azalma, özgüven yitimi ve depresyona yatkınlık kazanabilir [7,8]. Ergenlikte çocukluğa kıyasla uyum sağlaması gereken değişim alanları ve hızı artınca, ergenlikte ruh sağlığı sorunları olan kişi sayısı artmaktadır. Ergenlik depresyonu ile ilişkili olan özelliklerden biri benlik saygısıdır [9].

Benlik saygısı (öz saygı), bireyin özünü bir nesne olarak ele alıp onu değerlendirmesi sonucunda kendisi hakkında vardığı yargı ve geliştirdiği tutumdur. Kişinin kendini beğenmesi ve kendi benliğine saygı duyması için üstün niteliklere sahip olması gerekmez [10]. Benlik saygısı kişinin kendini olduğundan aşağı ya da üstün görmeden, kendisini yeterli, önemli, başarılı ve değerli olarak algılamasıdır [11]. Bireylerin kendilerine ilişkin değerlendirmeleri kabul görme, onaylanma ve öz değerlilik duyguları yaratıyorsa kişilerin özsaygıları da yüksek olacaktır. Kendilerine ilişkin algıları olumsuz olan bireylerin benlik saygıları da düşük olacaktır [12]. Benlik algısı; öncelikle anne babanın sözel ve fiziksel tavırları ile oluşmaya

başlayarak, okulda sosyalleşme ortamında arkadaş ve öğretmenlerinden gördüğü yaklaşım ve başarılarının değerlendirilme biçimi ile şekillenmektedir [13]. Ergenlik döneminde ise eleştiriler, başkalarının göstereceği olumsuz tepkiler ve insanların kendileri ile ilgili düşüncelerine karşı oldukça duyarlıdırlar [14].

Kırsal bölgelerde toplumsal yaşamın güvenirliğini tehdit eden kente özgü şiddet biçiminin nasıl olduğuna dair bilgilerimiz yeterli değildir. Bu nedenle; bu araştırmanın amacı kırsal bölgede yaşayan ergenlerin öz saygısı düzeyi ile fiziksel-sözel şiddet maruziyetleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

Gereç ve Yöntem

Kesitsel tipte (cross-sectional) planlanan çalışma Malatya merkez dışında bulunan Hekimhan ilçesinin kura yöntemi ile belirlenen üç kasabasında 2008 yılında Ekim- Kasım ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Örneklem büyüklüğü, evren ve prevalansın bilinmediği durumlar için önerilen formül ile $[n=(t \cdot 1-\alpha)^2 (p \cdot q) / S^2]$ %95 güven aralığında en küçük örneklem birimi olarak en az 384 kişiye ulaşılması hesaplanmıştır. Çalışmanın amacı ve gerekçesi konusunda bilgilendirilen ergenlerden çalışmaya gönüllü olarak katılan 410 araştırmaya alınmıştır. Literatüre uygun olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan ve sosyodemografik özellikleri sorgulayan anket formu ile geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılan Rosenberg Özsaygı ölçeği kullanılmıştır. Anketler araştırmacı gözetiminde sahada uygulanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan en 6'dır. Ölçekten 0-2 puan alanlar öz-saygısı "yüksek", 3-4 alanlar "orta", 5-6 puan alanlar ise "düşük" olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmanın bağımlı değişkeni "okulda, evde fiziksel, sözel şiddete maruziyet durumudur. Bağımsız değişkeni ise öz saygı düzeyidir. Verilerin analizi SPSS 16.0 paket programında yapıldı. Ölçülebilir veriler ortalama (), standart sapma (SS), nitel veriler ise sayı ve yüzde ile sunuldu. İstatistiksel değerlendirmede unpaired t testi kullanılmıştır. $P < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Çalışma kapsamına giren ergenlerin % 60.2'si erkek, %23.7'si 13 yaş altında (erken adölesan dönemde), %53.7'si 14-16 yaş grubunda (orta adölesan dönemde) ve %22.7'si 17 yaş ve üstü

yani son adölesan dönemdedir. Ergenlerin minumum yaşı 11, maksimum yaşı ise 19 olarak bulunmuştur.

Ergenlerin %33.7'si ilköğretim kısmında öğrenim görür iken, %66.3'ü lise de öğrenim görmektedir. Ergenlerin okur-yazar olmayan annelerinin oranı %19.8, yüksek öğrenimli anne oranı ise %1.2'dir. Okur-yazar olmayan baba oranı %9.8'e düşerken, yüksek öğrenimliler ise %5.4'e çıkmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Ergenlerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı.

Tanımlayıcı özellikler (N=410)	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	163	39,8
Erkek	247	60,2
Yaş		
13 yaş altı	97	23,7
14-16 yaş	220	53,7
17 yaş ve üstü	93	22,7
Öğrenim Düzeyi		
İlköğretim	138	33,7
Lise	272	66,3
Anne Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar değil	81	19,8
Okur-yazar ve ilkokul mezunu	198	48,3
Ortaokul mezunu	77	18,8
Lise ve dengi okul mezunu	49	12,0
Yüksek okul mezunu	5	1,2
Baba Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar değil	38	9,3
Okur-yazar ve ilkokul mezunu	145	35,4
Ortaokul mezunu	97	23,7
Lise ve dengi okul mezunu	108	26,3
Yüksek okul mezunu	22	5,4

Son bir yıl içinde ev ortamında ergenlerin %41.3'ü fiziksel, %55.3'ü de sözel şiddete maruz kaldığını belirtirken, aynı yüzdeler okul ortamında sırası ile %41.9 ve %57.9 olarak ifade edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Ergenlerin evde, okulda ve mahallede şiddete maruziyet durumları

Şiddet Ortamları	Şiddet gördüm		Şiddet görmedim	
	n	%	n	%
Evde Fiziksel Şiddet	167	41.3	243	58.7
Evde Sözel Şiddet	224	55.3	186	44.7
Okulda Fiziksel Şiddet	175	41.9	235	58.1
Okulda Sözel Şiddet	236	57.9	174	42.1

Tablo 3’de ergenlerin özsayıgı düzeyleri ile cinsiyet grupları incelendiğinde; erkeklerin %58.3’ünün özsayıgı düzeyleri 0-2 aralığında, %35.2’sinin 3-4 aralığında, %6.5’ünün ise 5-6 aralığındadır. Kızların ise %65.0’inin özsayıgı düzeyleri 0-2 aralığında, %25.8’inin 3-4 aralığında, %9.2’sinin ise 5-6 aralığındadır. Ergenlerin özsayıgı düzeyleri ile cinsiyet grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (P=0.106).

Tablo 3. Ergenlerin özsayıgı düzeyleri ve cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Özsayıgı							
	0-2		3-4		5-6		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Erkek	144	58.3	87	35.2	16	6.5	247	100
Kız	106	65.0	42	25.8	15	9.2	163	100
Toplam	250	61.0	129	31.5	31	7.6	410	100

P=0.106

 $\chi^2 = 4.484$

SD=2

Ergenlerin özsayıgı ortalamaları ile okulda şiddet görme sıklıklarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan ANOVA sonuçları tablo 4’te özetlenmiştir. Ergenlerin özsayıgı ortalamaları okulda şiddet görme durumları bakımından hem kızlar (F=1.30; P>0.05) hem de erkekler (F=2.339; P>0.05) için anlamlı düzeyde farklılık göstermemiştir.

Tablo 4. Ergenlerin öz saygı düzeyleri ile okulda şiddet görme durumlarının dağılımı

KIZ	Okulda şiddet	Ortalamalar (Özsaygı)	SD	ANOVA		Post Hoc
				F	P	Grup 1
	Hiç	2.15	1.50	1.130	.339	Hiç
	Bir Kez	2.66	1.61			Bir Kez
	2-3 Kez	3.00	1.00			2-3 Kez
	6 üstü	1.00	1.41			6 üstü
ERKEK	Okulda şiddet	Ortalamalar (Özsaygı)	SD	ANOVA		Post Hoc
				F	P	Grup 1
	Hiç	2.07	1.45	2.339	.056	Hiç
	Bir Kez	2.23	1.72			Bir Kez
	2-3 Kez	3.09	1.44			2-3 Kez
	4-5 Kez	3.16	.98			4-5 Kez
	6 üstü	2.69	1.49			6 üstü

Ergenlerin özsaygı ortalamaları ile evde şiddet görme sıklıklarının anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için yapılan ANOVA sonuçları tablo 5'te özetlenmiştir. Ergenlerin özsaygı ortalamaları ile evde şiddet görme durumları bakımından hem kadınlar ($F=1.616$; $P>0.05$) hem de erkekler ($F=.586$; $P>0.05$) için anlamlı düzeyde farklılık göstermemiştir.

Tablo 5. Ergenlerin öz saygı düzeyleri ile evde şiddet görme durumlarının dağılımı

	Evde Şiddet	Ortalamalar (Özsaygı)	SD	ANOVA		Post Hoc
				F	P	Grup 1
KADIN	Hiç	2.16	1.47	1.616	.188	Hiç
	Bir Kez	2.54	1.91			Bir Kez
	2-3 Kez	4.00	.00			2-3 Kez
	6 üstü	1.00	.00			6 üstü
ERKEK	Evde şiddet	Ortalamalar (Özsaygı)	SD	ANOVA		Post Hoc ¹
				F	P	Grup 1
	Hiç	2.15	1.51	.586	.625	Hiç
	Bir Kez	2.53	1.45			Bir Kez
	2-3 Kez	2.75	2.75			2-3 Kez
	6 üstü	2.66	1.15			6 üstü

Ergenlerin özsaygı ile okulda fiziksel şiddet ve evde fiziksel şiddet değişkenleri arasındaki pearson korelasyon katsayıları tablo-6'da özetlenmiştir: Katsayılar yorumlandığında özsaygı ve okulda fiziksel şiddet arasında anlamlı ve aynı yönlü bir doğrusal ilişki olduğu görülmektedir ($P<.001$). Öte yandan özsaygı değişkeni ile evde fiziksel şiddet arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($P>0.05$).

Tablo 6. Ergenlerin özsaygı düzeyleri ile Okulda Fiziksel Şiddet ve Evde Fiziksel Şiddet Değişkenleri Arasındaki Basit Korelasyon Katsayıları

	1	2	3
1. Özsaygı	1		
2. Okulda Fiziksel Şiddet	,135***	1	
3. Evde Fiziksel Şiddet	,040	,137***	1

$P<.001$

Ergenlerin özsaygılarının okulda fiziksel şiddet görme üzerindeki etkisi incelendiğinde (Tablo 7); özsaygı düzeyi ile okulda fiziksel şiddet görme üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmuştur ($P=0.024$). Standardize edilmiş beta katsayısı yorumlandığında özsaygı skorundaki bir birimlik artış, okulda fiziksel şiddet görmeyi %11.2 kadar arttırmaktadır. Buna karşılık ergenlerin özsaygılarının evde fiziksel şiddet görme üzerindeki etkisi incelendiğinde, benzer anlamlı etkinin bulunmadığı saptanmıştır ($P=0.762$).

Tablo 7. Ergenlerin özsaygılarının okulda ve evde fiziksel şiddet durumu üzerindeki etkisi

Bağımsız değişkenler	Okulda fiziksel şiddet			
	Beta ¹	SS	t	P
Öz saygı	.112	.069	2.272	.024
F Model Değeri: 5.164 ($P=.024$) Düzeltilmiş R2: .013				
Bağımsız değişkenler	Evde fiziksel şiddet			
	Beta1	SS	t	P
Öz saygı	-.015	.042	-.303	.762
F Model Değeri: .092 ($P=.762$) Düzeltilmiş R2: -.002				

¹Standardize edilmiş regresyon katsayısı

Tartışma

Çalışmamızın %60.2'si erkek, %39.8'i kızlardan oluşmaktadır. Ergenlerin yarısından fazlası (%53.7) 14-16 yaşları arasındadır. Geriye kalanın yaklaşık beşte biri (%23.7) 13 yaş altında, beşte biri (22.7) ise 17 yaş üzerinde ergenlerden oluşmuştur. %66.3'ü lise döneminde, %33.7'si ilköğretim dönemindedir. Ergenlerin annelerinin yarıya yakını (%48.3) okur yazar ve ilkokul mezunudur. Yaklaşık beşte biri ise (%19.8) okuma yazma bilmemektedir. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2008 sonuçlarına bakıldığında; kadınların %18.3'ü ya hiç eğitim almamış ya da ilkokulu bitirmemiştir [15]. Hekimhan bölgesinde bu oranın daha yüksek olmasının nedeni kentlerde yaşayan kadınların kırsal alanlarda yaşayanlara oranla daha eğitilmiş olmasıdır. Babalarının ise %9.3'ü okuma yazma bilmemektedir. Genel olarak

kadınlar erkeklerden daha az eğitilidir. Çalışma kapsamına giren ergenlerin yaklaşık yarısından azı en az bir kez (%41.3) ailede, %41.9'u okulda, fiziksel şiddete maruz kalmıştır. TBMM'nin 2007 raporuna göre de Türkiye'de ortaöğretime devam eden öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%23.9) ailelerinde, %49.4'ü okul ve çevresinde şiddet görmektedir. Ve yine bu rapora göre çocukların üçte biri sokakta kendilerini tehdit altında hissetmektedir [16]. Celbiş ve arkadaşlarının Malatya il merkezindeki liselerde yapmış oldukları bir araştırmada öğrencilerin %24,5'inin fiziksel bir kavgaya karıştığı, %5,5'inin tedaviyi gerektirecek ölçüde yaralandığı, %4,3'nün bir silah taşıdığını ve %4,7'sinin ise çete üyesi olduklarını ifade ettiklerini bulmuşlardır [17]. Kaya ve arkadaşlarının (2004) Malatya'da tıp öğrencilerinde yaptığı çalışmaya göre öğrencilerin %7.6'sı fiziksel şiddete yine Kaya ve ark. (2007) tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmaya göre de %39.7'si aileleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalmıştır [8,18]. Bu çalışmalar, ergenler arasında şiddet uygulama ve maruz kalmanın yaygın olduğunu göstermektedir. Başbakanlık Aile Araştırmaları Kurumu'nun "Türkiye'de Adolsanların Sorunları" adlı raporuna (1997) göre ise, öğrenci ergenlerin %12.6'sı okulda fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Aynı raporda öğrencilerin okulda fiziksel şiddet görme oranlarının kentsel kesimde, kırsal kesime göre daha yaygın olduğu belirtilmiştir (%15.3 ve %8.9) [19]. Hekimhan bölgesinde yapılan çalışma bulgularıyla literatürdeki diğer bulgular birlikte yorumlandığında, ergenlerin gerek kırsal gerek de kentte belirli düzeyde fiziksel ve psikolojik şiddet görmekte oldukları söylenebilir.

Çalışma kapsamına giren ergenlerin özsaygı düzeyleri ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. Bununla birlikte en yüksek özsaygı düzeyine sahip olan grup içerisinde (0-3) erkeklerin oranı kızlardan daha azdır (%58.3 ve %65.0). Benzer şekilde en düşük özsaygı düzeyine sahip grup içerisinde (5-6) erkekler kızlardan daha düşük yüzdeye sahiptir (%6.5 ve %9.2). Ortalama özsaygı düzeyine sahip bireyler için ise erkeklerin kızlardan daha yüksek yüzdeye sahip oldukları bulunmuştur (%35.2 ve %25.8). Türkiye Bilimler Akademisi'nin durum saptama çalışmasına göre ergenlerin benlik saygısı düzeyleri açısından cinsiyet ve yaşanan İl değişkenleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır [20]. Balat ve Akman çalışmalarında örneklem grubunu oluşturan lise öğrencilerinin, hem erkek hem de kız öğrencilerin benlik saygısının yüksek olduğu görülmektedir. Örneklem grubunu oluşturan lise öğrencilerin cinsiyetlerine göre benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark anlamlı bulunmamıştır [21]. Erşan ve arkadaşlarının beden eğitimi ve antrenörlük bölümü öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, benlik saygısı ölçeğinin alt ölçeklerinin ortalama

puanları arasında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulmuşlardır. Söz konusu çalışma bulgularına göre, kendilik kavramının sürekliliği, psikosomatik belirtiler ve ana baba ilgisi kızlarda erkeklere göre daha fazla; insanlara güven duyma ve tartışmalara katılabilme derecesi ise daha düşük bulunmuştur [22]. Karademir ve arkadaşlarının beden eğitimi ve spor bölümü özel yetenek sınavına giren öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında cinsiyet ve özsaygı puanları bakımından anlamlı farklılık bulunmamıştır [23]. Hekimhan bölgesinde yaptığımız araştırma bulguları, cinsiyet ve özsaygı düzeyleri arasındaki ilişki bakımından literatürdeki çoğu çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda ergenlerin özsaygı düzeyleri ile okulda fiziksel şiddete maruziyet arasında bir korelasyon bulunmuştur. Kullanılan ölçekte özsaygı için yüksek puanlar düşük özsaygı düzeyine işaret etmektedir. Buna göre; ergenlerde özsaygı düzeyi azaldığında okulda fiziksel şiddet düzeylerinin arttığı bulunmuştur (($P=0.024$). Öte yandan çalışmamızda ergenlerin özsaygı ortalamaları ile evde fiziksel şiddet görme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($P=0.762$). Düşük özsaygı düzeyinin şiddetin ortaya çıkmasında önemli bir etken olduğu, ilgili literatürde genel olarak kabul görmektedir [24]. TÜBA'nın (2004) araştırmasına göre ergenlerin benlik saygısı puanları, evde şiddete tanık olma durumu bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Söz konusu çalışmada ev ortamında şiddete tanık olduklarını ifade eden ergenlerin ($AO=2,3\pm0,56$) diğerlerine göre ($AO=1,5\pm0,43$) daha düşük benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur. Öte yandan herhangi bir biçimde şiddete maruz kalma ile benlik saygısı arasında da istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Aynı çalışmada benlik saygısı ile okulda şiddete tanık olma arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır [20]. Hekimhan bölgesinde yapmış olduğumuz çalışmamızın düşük benlik saygısının şiddete maruziyet düzeyini arttıracığı yönündeki bulguları literatürle tutarlılık göstermektedir.

Sonuç

Ergenlerin özsaygı düzeyleri okulda fiziksel şiddet üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Kullanılan ölçekte özsaygı için yüksek puanlar düşük özsaygı düzeyine işaret etmektedir. Buna göre; ergenlerin özsaygı düzeyi azaldığında okulda fiziksel şiddet düzeylerinin arttığı bulunmuştur. Öte yandan çalışmamızda ergenlerin özsaygı ortalamaları ile evde fiziksel şiddet görme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Düşük özsaygı düzeyinin şiddetin

ortaya çıkmasında önemli bir etken olduğu ilgili literatürde genel olarak kabul görmektedir. Özsaygının artırılması evde ve okulda fiziksel şiddet düzeyini azaltacağı için; gerek okulların rehberlik ve psikolojik danışma birimleri tarafından yapılacak çalışmalarla, gerekse öğretmenlerin bu konudaki çabalarıyla özsaygı düzeylerinin hedeflenen düzeye ulaşması sağlanabilir. Bu konuda ergenlere yönelik olarak düzenlenecek ve onların da rol alacakları sosyal etkinlikler söz konusu çabaları destekleyici rol oynayabilir.

Kaynaklar

1. Çelik GG. Çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğine başvuran ergenlerin özellikleri. Uzmanlık tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. 2007;5-17.
2. Akbaba S. Ahlak ve gelişimi. In: Özbay Y, Erkan S, eds, Eğitim Psikolojisi. Ankara: Pegem, 2008;165-205.
3. Dahlberg LL, Potter LB. Youth violence: Developmental pathways and prevention challenges. Am J Prev Med. 2001;20(1 Suppl):3-14.
4. Boulter L. Family-School connection and school violence prevention. Negro Educ Rev. 2004;55(1):27-40.
5. Cengiz M. Çocukların aile içi şiddete uğramasına neden olan sosyo-ekonomik faktörler. Yüksek Lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya. 2008;7-18.
6. Kıyak S. Sağlık Ocağında çalışan hemşire ve ebelerin ailede kadına yönelik şiddet konusunda bilgi ve tutumları. Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya. 2008;3-22.
7. Vollmayr B, Henn FA. Stress models of depressions. Clinical Neuroscience Research, 2003;3(4-5):245-51.
8. Kaya, M, Güneş G, Kaya B, Pehlivan, E. Tıp fakültesi öğrencilerine boyun eğici davranışlar ve şiddetle ilişkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2004;5:5-10.
9. Collishaw S, Maughan B, Goodman R, Pickles A. Time trends in adolescent mental health. J Child Psychol Psychiatry. 2004;45(8):1350-62.
10. Doğru N, Peker R. Özsaygı geliştirme programının lise dokuzuncu sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeylerine etkisi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2004;17(2):315-28.
11. Güloğlu B, Kararımak Ö. Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık. Ege Eğitim Dergisi. 2010;11(2):73-88.
12. Çevik BG, Atıcı, M. Lise 3. sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 2009;6(1):339-52.
13. Sayiner B, Savaşan E, Sözen D, Köknel Ö. Yükseköğretim gençliğinin benlik algısının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: İstanbul Ticaret Üniversitesi örneği. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2007;6(11):253-65.
14. Erkan S, Kaya A. Grupla psikolojik danışma ve rehberlik programları. Pagem A Yayıncılık, Ankara, 2005;27-92.

15. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye nüfus ve sağlık araştırması-2008, Ankara, 2009;28-154.
16. Türkiye Büyük Millet Meclisi. Türkiye’de ortaöğretime devam eden öğrencilerde ve ceza ve infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü çocuklarda şiddet ve bunu etkileyen etkenlerin saptanması. Araştırma Raporu. 2007;27-102.
17. Celbiş O, Karaoğlu L, Eğri M, Özdemir O. Violence among high school students in Malatya: A prevalence study. Turk Med J Sci. 2012;42(2):343-50.
18. Kaya M, Genç M, Kaya B, Pehlivan E. Tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma tarzları ve etkileyen faktörler. Türk Psikiyatri Derg. 2007;18(2):137-46.
19. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. Türk ailesinde adölesanların sorunları. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Yayın no:100, Ankara, 1997;42-127.
20. 20- Türkiye Bilimler Akademisi (2004), Ergen ve ruhsal sorunları: Durum saptama çalışması. TÜBA- UNFPA Nüfus ve kalkınma stratejileri alt programı. 2004; 27-34
21. Balat, UG, Akman B. Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2004;14(2):175-83.
22. Erşan E, Doğan O, Doğan S. Beden eğitimi ve antrenörlük bölümü öğrencilerinde benlik saygısı düzeyi ve bazı sosyo-demografik özelliklerle ilişkisi. Klinik Psikiyatri. 2009;12:35-42.
23. Karademir T, Döşyılmaz E, Çoban B, Kafkas ME. Beden eğitimi ve spor bölümü özel yetenek sınavına katılan öğrencilerde benlik saygısı ve duygusal zeka. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2010;18(2):653-74.
24. Baumeister RF, Smart L, Boden JM. Relation of threatened egoism to violence and aggression: The dark side of high self-esteem. Psychological Review. 1996;103(1):5-33.